

Museumdirecteuren Gijs van Tuyl en
Alexander van Grevenstein:

Twee Nederlandse prijzen voor Europese kunst

Truus Gubbels

Sinds afgelopen jaar heeft Nederland twee internationale prijzen voor beeldende kunst, die beide een keer per twee jaar worden uitgereikt: The Vincent van Gogh Biennial Award for Contemporary Art in Europe, kortweg The Vincent, vanaf 2006 verbonden aan het Stedelijk Museum te Amsterdam, en de Biennial Award for Contemporary Art (B.A.C.A.), in september 2006 voor het eerst uitgereikt door het Bonnefantenmuseum in Maastricht. Beide prijzen zijn goed voor 50.000 euro en komen ten goede aan een beeldend kunstenaar uit Europa. Twee museumdirecteuren, Gijs van Tuyl van het Stedelijk Museum en Alexander van Grevenstein van het Bonnefantenmuseum, aan het woord over 'hun' prijzen.

'Europese' prijzen

In 1992 is het Verdrag van Maastricht ingesteld waarin zes nieuwe gebieden van Europees beleid aan de orde kwamen, waaronder cultuur. In dat kader moet de instelling van de prijs ook gezien worden: aandacht vanuit Europa voor Europese kunst. Van Grevenstein: 'Er werd altijd gepraat over sociaal Europa, economisch Europa, de euro, maar het meest voor de hand liggende was er niet: aandacht voor cultuur, en dat is natuurlijk voor het oude continent een blamage. Met The Vincent wilden wij dan ook daaraan invulling geven.'

De prijs werd (en wordt nog steeds) mogelijk gemaakt door de Broere Charitable Foundation, gevestigd in Zwitserland, ter nagedachtenis aan Monique Zajfen, een vriendin van de familie Broere en voormalig galeriehoudster van Galerie 121 te Antwerpen. Het idee was talentvolle kunstenaars uit Europa te belonen, maar de prijs heeft ook als doel de communicatie over kunst in een vrij, verenigd Europa te bevorderen.

De eerste drie keer werd The Vincent in Maastricht uitgereikt. Prijswinnaars waren respectievelijk Eija-Liisa Ahtila uit Finland, Neo Rauch uit Duitsland en Pawel Althamer uit Polen. Het belang van de Europese prijs werd kracht bijgezet door autoriteiten van enige naam in de kunstwereld als voorzitter van de jury te vragen. De eerste was Nicholas Serota, directeur van de Tate Gallery te Londen (2000), de volgende was de, inmiddels overleden, Harald Szeemann, organisator van verschillende Biënnales en belangrijke tentoonstellingen in Europa (2002) en de derde Kasper König, directeur van Museum Ludwig te Keulen (2004), organisator van de befaamde tentoonstelling 'Westkunst'. Ook de andere juryleden zijn vooraanstaande deskundigen uit de Europese beeldendekunstwereld.

De laureaten, die naast de financiële beloning geëerd werden met een tentoonstelling in het museum, vergezeld van een catalogus, maakten bij de toekenning van de volgende Vincent eveneens deel uit van de jury. Van Grevenstein: 'Het idee van de prijs was een generatie kunstenaars tussen de 35 en 45, die het nog niet in de breedte gemaakt had, naar de voorgrond te halen. Alle juryleden hadden een lijstje van vijf namen en documentatie van het werk en op basis daarvan gingen we op weg naar de winnaar. De meeste kunstenaars waren al bekend bij de jury. Ons is achteraf wel verweten dat we met grote namen goochelden, maar in de jury zaten de best geïnformeerde mensen. De eerste keer was er een shortlist, maar het nadeel van een dergelijke aanpak is dat er toch maar één winnaar is. De anderen zijn dan daadwerkelijk verliezers.'

Maar hoe succesvol de prijs ook was, Maastricht is hem toch kwijtgeraakt. Voor het Bonnefantenmuseum was het 'een rare verrassing' toen de prijs het afgelopen jaar naar Amsterdam verhuisde, 'de jury was al benoemd...'. Inmiddels heeft het museum met steun van de provincie Limburg en twee grote bedrijven uit Limburg als OCE en DSM een nieuwe eigen prijs opgezet: B.A.C.A., bestemd voor een beeldend kunstenaar wiens werk invloed heeft op het discours in de hedendaagse kunst van Europa. Bethan Huws, een Engelse (Welsh) kunstenaar, woonachtig in Parijs, was de eerste winnaar van de nieuwe prijs die in de herfst van 2006 is uitgereikt. Voorzitter van de jury was María de Corral, directeur van de 51ste Biënnale van Venetië. Het museum is nog bezig met een nadere uitwerking van de regels en randvoorwaarden van de prijs in de komende jaren.

Internationale ontmoeting

The Vincent ging in het Stedelijk Museum wél door met het shortlistmodel. Waarom?

Van Tuyl: 'De Broere Charitable Foundation wilde meer aandacht en meer allure en wij meer debat en meer culturele dialoog. Vandaar dat we weer een aantal kunstenaars zijn gaan nomineren. Alleen al de internationale ontmoeting tussen de kunstenaars is op zichzelf heel interessant, het feit dat kunstenaars uit Polen, uit Wales of uit Roemenië met elkaar in contact komen. Het stimuleren van die onderlinge discussie vind ik interessanter dan van één kunstenaar een tentoonstelling maken. De prijs is dan een kapstok waaromheen je lezingen en discussie kunt organiseren.'

De selectie van de kunstenaars gebeurde aan de hand van voorstellen van correspondenten uit verschillende steden van Europa. Uit dat brede aanbod kon de jury een keuze maken. Op basis van een longlist van 35 kunstenaars uit 18 Europese landen zijn er uiteindelijk vijf genomineerd en uitgenodigd om werk te tonen in het museum. Van Tuyl stelde onder zijn voorzitterschap de internationale jury samen, bestaande uit vertegenwoordigers van de museumwereld, verzamelaars, critici, en iemand van de Broere Charitable Foundation: 'Als je vijf mensen met grote internationale ervaring en kennis bij elkaar zet, dan is er toch sprake van een vergelijkbaar gevoel voor kwaliteit en oorspronkelijkheid alsmede internationale kennis... Geen kunstenaars, daar ben ik ook apert tegen. Dat is hun vak niet. Ze maken kunst en moeten niet over elkaar oordelen. Tenminste niet bij een prijs als The Vincent.'

Belangrijke criteria waren eigenheid, originaliteit en authenticiteit. Van Tuyl: 'We hebben wel gezeten met de vraag of je de winnaar alleen maar kiest op grond van wat de kunstenaars hier tonen of op basis van het gehele oeuvre. We hebben besloten tot het laatste, dus niet alleen maar op grond van "de beste inzending".' Het oordeel van de jury was

eenduidig. Men koos voor het werk van de Poolse kunstenaar Wilhelm Sasnal op basis van de overtuiging ‘dat de kunstenaar een blijvende bijdrage zal gaan leveren aan de ontwikkeling van de hedendaagse kunst. Sasnal is eigenlijk een schilder maar heeft in het kader van The Vincent drie filmprojecten ingediend. Overigens had het museum vorig jaar al schilderijen van hem gekocht’, aldus Van Tuyl. De Broere Charitable Foundation stelt het museum ook in staat om werk aan te kopen van de prijswinnaars ten behoeve van de Monique Zajfen Collectie.

Think global, act local

Aan het uitreiken van nationale prijzen hangt altijd wel een soort van selffulfilling prophecy-idee, aldus Van Grevenstein. ‘Je kent meestal de mensen wel die je een prijs geeft. Als je dat ruimer trekt, bijvoorbeeld naar Europa, heb je daar minder last van. Maar als je het over de Europese identiteit hebt dan wordt het interessant: wij zijn het continent met de meeste oorlogen in het verleden en nu zijn we ineens aan het samenwerken, dat is reuze spannend.’

Toch had het museum nooit de ambitie om een typisch Europese kunstenaar te tonen. ‘In Maastricht hebben we altijd gekozen voor een

belangrijke kunstenaar uit Europa die in het culturele discours over de hele wereld een rol speelt. Ik geloof in *think global, act local*. We hebben in dat kader in 2004, bij de uitreiking van The Vincent, een lezing laten houden door Jean Claude Trichet, president van de Europese Centrale Bank, over de wederzijdse culturele beïnvloeding van Europese kunstenaars.’

Trichet stelde dat de combinatie van de rijke diversiteit, culturele variëteit en nationale

‘De prijs is dan een kapstok waaromheen je lezingen kunt organiseren’

herkomst Europa uniek maakt en dat deze culturele diversiteit de Europeanen hun Europese identiteit geeft.

Het afgelopen jaar heeft Peter Sloterdijk, verbonden aan de Staatliche Hochschule für Gestaltung te Karlsruhe, ter gelegenheid van de uitreiking van de prijs een lezing gehouden. Sloterdijk beschouwt Europa als een semi-depressief grootconstruct dat als vaderland nog een te brede, te open en te enge figuur is. Het Stedelijk Museum liet de prijsuitreiking vergezeld gaan van een lezingenprogramma waarin kwesties aan de orde kwamen als: bestaat er kunst die ons vertelt wat Europa is en ons kan helpen te begrijpen wat Europa betekent? En: hoe verhoudt hedendaagse kunst in de periferie zich tot de gevestigde kunstwereld? Boris Groys, als hoogleraar kunstwetenschap, filosofie en mediatheorie eveneens verbonden aan de Staatliche Hochschule te Karlsruhe, hield ter gelegenheid van de prijs-

Truus Gubbels

is redacteur van *Boekman* en stafmedewerker van de Boekmanstichting

uitreiking een lezing waarin hij de wenselijkheid van de definitie van een Europese culturele identiteit en de gevolgen daarvan voor de Europese kunst besprak.

Toekomst

Voor Van Grevenstein was het natuurlijk zuur dat de prijs verhuisde naar een ander museum. 'In het begin dachten we erover een advocaat in de arm te nemen. Maar dat idee werd al heel snel verworpen.' Op heel korte termijn werd er een nieuwe prijs vormgegeven. 'Ik kreeg gewoon een telefoontje van het Stedelijk en ik heb me voorgenomen dat ik er helemaal niks van denk. Je kunt vreselijke gevechten aangaan, maar je moet vooruit en elk nadeel tot voordeel maken. Nu hebben we alle tijd om aan een nieuw format te sleutelen en we gaan ook een iets ander model ontwikkelen.'

Voor Van Tuyl is het belangrijk dat bij de volgende Vincent de communicatie geïntensiveerd wordt en de publiciteit beter georganiseerd: 'Meer discussie over kunst in Europa en de positie van kunst in Europa. En graag meer *splash* en media-aandacht, bijvoorbeeld door samenwerking met een televisiestation. Daar wordt nu aan gewerkt. Voor ons is

'We willen meer discussie over de positie van kunst in Europa'

het immers ook van belang dat we door middel van deze prijs research kunnen doen in Europa en onderzoeken wat er aan de hand is op het gebied van beeldende kunst. Onder andere door gebruik te maken van het netwerk aan informanten, bijvoorbeeld in Slovenië of Rusland. Ik ken een Russische kunstkriticus, een van de beste in Rusland. Als je hem om advies vraagt, krijg je dingen te zien die je anders niet ziet. Dat netwerk gaat uitgebouwd worden. Het is altijd leuk om geattendeerd te worden op nieuwe jonge kunstenaars of mensen die over het hoofd gezien zijn.'

Bethan Huws *Singing for the Sea*, filmstill 1993

